

Ewa Rosiak

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej
Państwowy Instytut Badawczy w Warszawie
Adres do korespondencji: Ewa.Rosiak@ierigz.waw.pl

Krajowy rynek rzepaku w sezonie 2011/12

Domestic oilseed market in the season of 2011/12

Słowa kluczowe: rzepak, podaż, popyt, ceny, eksport, import

Zbiory rzepaku w Polsce w 2011 r. obniżyły się. Na krajowym i europejskim rynku wystąpiła duża przewaga popytu nad podażą rzepaku i w ślad za tym jego ceny znacząco wzrosły. W celu uzupełnienia krajowej podaży znacznie wzrósł import rzepaku, a jego eksport zmalał. W tej sytuacji krajowy przerób rzepaku w sezonie 2011/12 zmalał niewiele, ale był istotnie niższy w porównaniu z rekordowo wysokim w sezonie 2009/10. Wyniki handlu zagranicznego surowcami i produktami z roślin oleistych w sezonie 2011/12 pogorszyły się. Wzrosło ujemne saldo handlu tymi produktami. O dalszym rozwoju produkcji rzepaku i branży olejarskiej zadecyduje przede wszystkim rozwój produkcji biopaliw.

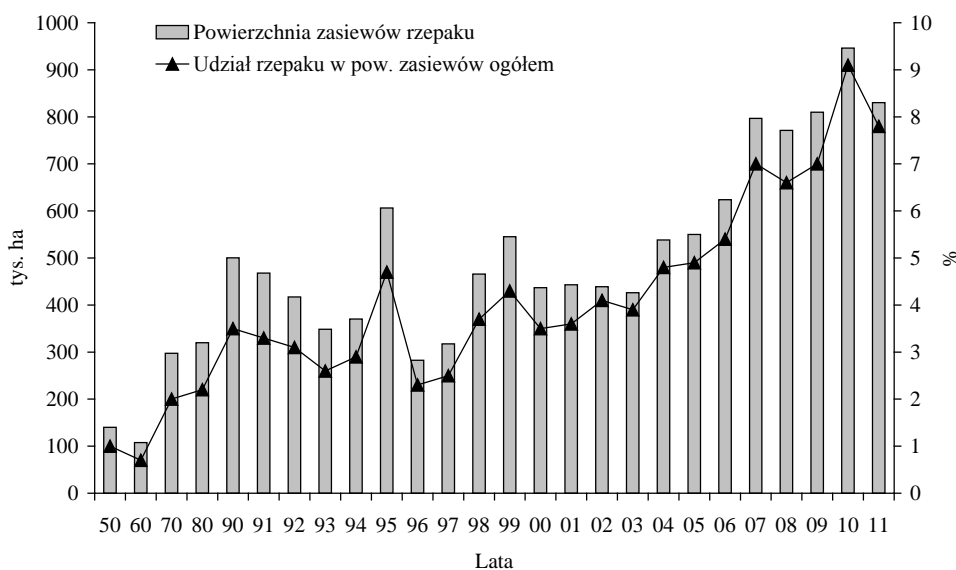
Key words: rapeseed, supply, demand, prices, exports, imports

Rapeseed crops in Poland decreased in 2011. The domestic and European market showed a significant prevalence of the demand over the supply of rapeseed, as a result of which its prices grew considerably. In order to supplement the domestic supply, the imports of rapeseed grew sharply, while its exports were considerably lower. Under these circumstances, the domestic rapeseed processing in the season of 2011/2012 dropped only slightly, though it was considerably lower than in the record season of 2009/2010. The results achieved in the foreign trade in oil raw materials and products in the 2011/2012 season worsened. The negative balance of trade in those products increased. Any further growth in rapeseed production, and in the oil industry, will mostly depend on the development in bio-fuels production.

Dalszy spadek zbiorów

Wejście Polski do Unii Europejskiej oraz polityka Unii w zakresie biopaliw i energii odnawialnej dały silny impuls dla rozwoju uprawy i przetwórstwa rzepaku. Produkcja rzepaku stała się najszybciej rozwijającym się działem produkcji roślinnej. W latach 2004–2009 rozwijała się w tempie prawie 26% rocznie w wyniku dynamicznego wzrostu areálu uprawy rzepaku, a także znaczącej poprawy jego plonowania. W tym czasie zbiory wyniosły średnio 1,9 mln ton i były wyższe od przeciętnych z poprzedniego sześćdziesiątka o ponad 90%; zwiększyły się z poniżej 1 mln ton w dwóch ostatnich latach przed akcesją do 1,6 mln ton średnio w latach 2004–2006, ponad 2,1 mln ton w latach 2007–2008 i prawie 2,5 mln ton w 2009 roku.

Po rekordowo wysokich zbiorach w 2009 r., w 2010 r. produkcja rzepaku w Polsce obniżyła się do 2,2 mln ton. Dalszy jej spadek nastąpił w 2011 r., z powodu niekorzystnych warunków pogodowych w okresie wegetacji rzepaku i w ślad za tym spadku areалу uprawy i plonów.

Rys. 1. Powierzchnia zasiewów rzepaku (w tys. ha) i udział rzepaku w powierzchni zasiewów ogółem (w %) — *Rapeseed sown area (in thousands ha) and share in total sown area (in %)*
 Źródło: dane GUS — *Source: Central Statistical Office data*

Uprawą rzepaku w 2011 r. zajmowało się 92,5 tys. gospodarstw rolnych, tj. 6,7% ogólnej liczby gospodarstw posiadających zasiewy. Ich liczba zwiększyła się o 6,8 tys. w porównaniu z 2010 r. Średnia powierzchnia zasiewów rzepaku w gospodarstwach prowadzących jego uprawę zmalała do 8,97 ha, z 11,04 ha w 2010 roku.

Całkowita powierzchnia uprawy rzepaku w 2011 r. wyniosła 830,1 tys. ha i była o 12,3% mniejsza niż w roku poprzednim. Areal uprawy rzepaku ozimego zmalał do 777,4 tys. ha (o 15,3%), a rzepaku jarego wzrósł do 52,7 tys. ha (o 85,1%). W całkowitym areale uprawy rzepaku, rzepak ozimy stanowił 93,6%, a jary 6,4% (w 2010 r. odpowiednio 97,0% i 3,0%).

W ogólnej strukturze zasiewów udział rzepaku obniżył się do 7,8% (z 9,1% w 2010 r.). Największym udziałem rzepaku w całkowitej powierzchni zasiewów charakteryzowały się województwa: opolskie (18,8%) i dolnośląskie (17,5%), a najmniejszym: małopolskie, podlaskie (po 1,2%) i świętokrzyskie (1,6%).

Spadek powierzchni uprawy rzepaku nastąpił w większości województw. Jej niewielki wzrost miał miejsce tylko w trzech województwach: w lubuskim, podkarpackim i mazowieckim. Drastycznie, bo aż o 46,6 tys. ha (o 40,0%) zmalał areal uprawy w województwie zachodniopomorskim, w wyniku bardzo dużych strat zimowych w zasiewach rzepaku ozimego.

Najwięcej rzepaku uprawiano w województwach: wielkopolskim (127,5 tys. ha), dolnośląskim (125,3 tys. ha) i kujawsko-pomorskim (104,9 tys. ha), a najmniej: w małopolskim (3,9 tys. ha), świętokrzyskim (5,3 tys. ha) i podlaskim (7,0 tys. ha).

Średnie plony rzepaku obniżyły się w 2011 r. do 22,4 dt/ha (o 5,1% w porównaniu z rokiem poprzednim). Plony rzepaku ozimego zmalały do 22,8 dt/ha (o 4,2%), a rzepaku jarego wzrosły do 15,3 dt/ha (o 14,4%).

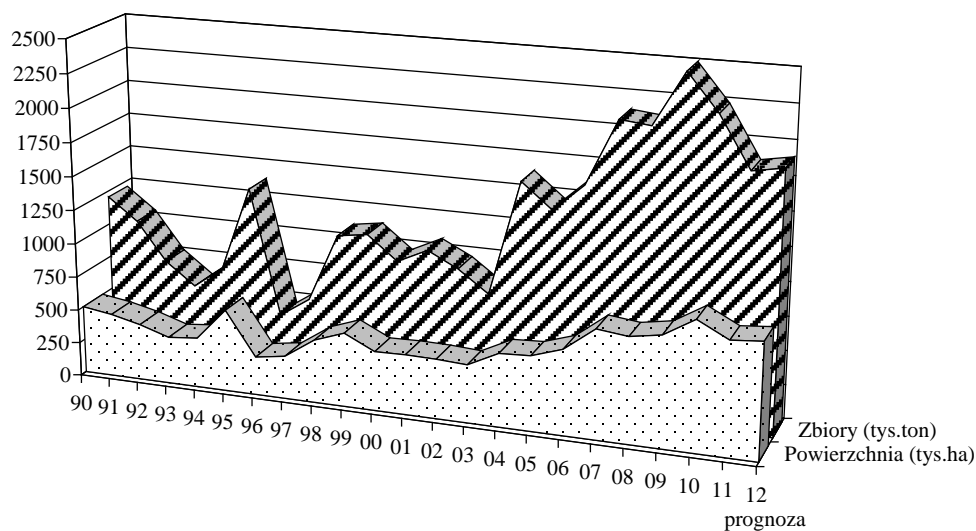
Spadek plonów rzepaku nastąpił w sześciu województwach: lubuskim, śląskim, wielkopolskim, łódzkim, kujawsko-pomorskim i zachodniopomorskim (od 12,6 do 33,1%). W pozostałych województwach plony wzrosły, w tym najbardziej zwiększyły się w województwie dolnośląskim (o 40,0%), po ich dużym spadku w roku poprzednim.

Plony rzepaku przekraczające średnią krajową uzyskano w siedmiu województwach: pomorskim, lubelskim, śląskim, małopolskim, dolnośląskim, podlaskim i opolskim. Najwyższe były w województwie opolskim (29,1 dt/ha), a najniższe – w zachodniopomorskim (17,2 dt/ha). W województwie opolskim najwyżżej plonował zarówno rzepak ozimy, jak i jary. Z kolei w województwie zachodniopomorskim plony rzepaku ozimego i jarego były najniższe w kraju.

W wyniku spadku arealu uprawy i plonów, zbiory rzepaku obniżyły się w 2011 r. do 1861,8 tys. ton (o 16,5% w porównaniu z rokiem poprzednim). Zbiory rzepaku ozimego zmalały do 1769,3 tys. ton (o 19,0%), a rzepaku jarego wzrosły do 92,5 tys. ton (ponad dwukrotnie). Udział rzepaku jarego w krajowej produkcji rzepaku zwiększył się do 5,0%, z 2,0% w 2010 r.

Spadek zbiorów rzepaku nastąpił w większości województw, z wyjątkiem: podkarpackiego, śląskiego, opolskiego, dolnośląskiego i mazowieckiego, w których były one większe niż przed rokiem (od 6,5% do 26,0%). Najbardziej zmalały zbiory w województwie zachodniopomorskim (o 59,8%), a najmniej w lubelskim (o 0,7%). Największe zbiory rzepaku uzyskano w województwach: dolnośląskim (325,2 tys. ton), wielkopolskim (257,5 tys. ton), opolskim (253,3 tys. ton) i kujawsko-pomorskim (202,4 tys. ton), a najmniejsze: w małopolskim (10,0 tys. ton) i świętokrzyskim (10,9 tys. ton).

Przewiduje się, iż mimo wahań spowodowanych niekorzystnymi warunkami pogodowymi, produkcja rzepaku do końca dekady będzie charakteryzowała się trendem wzrostowym, z uwagi na dynamicznie rosnący popyt sektora biopaliw na ten surowiec, co z kolei powinno gwarantować wysoką opłacalność jego produkcji względem zbóż. Pod koniec dekady udział rzepaku w krajowej powierzchni zasiewów może wzrosnąć do ponad 11%, z ponad 7% w ostatnim pięcioleciu (2007–2011).

Rys. 2. Powierzchnia zasiewów (w tys. ha) i zbiory rzepaku (w tys. ton) — *Rapeseed sown area (in thousands ha) and crops (in thousands tonnes)*

Źródło: dane GUS — *Source: Central Statistical Office data*

Tabela 1

Podstawowe informacje dotyczące rynku rzepaku — *Rapeseed market – basic information*

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Jedn. miary	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011 ^a
Zbiory — <i>Crops</i>	tys. ton	1449,8	1651,5	2129,9	2105,8	2496,8	2228,7	1859,5
Powierzchnia — <i>Area</i>	tys. ha	550,2	623,9	796,8	771,1	810,0	946,1	830,1
Plony — <i>Yields</i>	dt/ha	26,3	26,5	26,7	27,3	30,8	23,6	22,4
Skup — <i>Purchase</i>	tys. ton	1358,2	1596,4	2067,5	1905,9	2453,2	1984,5	1323,9
Ceny skupu — <i>Prices</i>	zł/t	773,3	934,4	956,6	1267,7	1082,4	1277,6	1839,1

^a Dane nieostateczne — *Incomplete data*

Źródło: dane GUS — *Source: Central Statistical Office data*

Wzrost przewagi popytu nad podażą

W wyniku kolejnego spadku zbiorów, w sezonie 2011/12 na krajowym rynku pogłębiła się przewaga popytu nad podażą rzepaku.

Krajowa podaż rzepaku (produkcja łącznie z niskimi zapasami początkowymi) w sezonie 2011/12 obniżyła się do 1870 tys. ton (o 21% w porównaniu z sezonem poprzednim). Dlatego w celu uzupełnienia niedoborów w krajowej

podażą nastąpił bardzo duży wzrost importu rzepaku (o 47% do 400 tys. ton). Jednocześnie eksport rzepaku znacząco zmalał (o 66% do 130 tys. ton). W tej sytuacji krajowy przerób rzepaku mógł przekroczyć 2 mln ton i być tylko o 5% niższy niż w sezonie poprzednim. Zapasy rzepaku na koniec sezonu pozostały bardzo niskie.

Tabela 2
Bilans nasion rzepaku w latach gospodarczych (w tys. ton) — *Rapeseed balance sheet*
(in thousand tonnes)

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2005/ 2006	2006/ 2007	2007/ 2008	2008/ 2009	2009/ 2010	2010/ 2011	2011/ 2012 ^a
Zapasy początkowe <i>Stocks at the beginning</i>	100	31	41	1	158	139	11
Zbiory — <i>Crops</i>	1450	1652	2130	2106	2497	2229	1859
Import — <i>Imports</i>	52	122	52	390	317	273	400
Zasoby ogółem — <i>Total supply</i>	1602	1805	2223	2497	2972	2641	2270
Zużycie krajowe — <i>Domestic use</i>	1395	1566	1710	2105	2475	2251	2133
— przerób — <i>crushing</i>	1322	1483	1603	2000	2350	2140	2040
— straty — <i>loses</i>	73	83	107	105	125	111	93
Eksport — <i>Exports</i>	176	198	512	234	358	379	130
Zużycie ogółem — <i>Total use</i>	1571	1764	2222	2339	2833	2630	2263
Zapasy końcowe — <i>Ending stocks</i>	31	41	1	158	139	11	7

^a Dane nieostateczne — *Incomplete data*

Źródło: dane GUS — *Source: Central Statistical Office data*

Duży wzrost cen

Napięte relacje podaży/popytu na krajowym i europejskim rynku przyczyniły się do dużego wzrostu cen rzepaku w 2011 r. Wzrostowi cen rzepaku na rynku krajowym sprzyjało także osłabienie złotego względem innych walut, z uwagi na to iż najwięksi krajowi odbiorcy rzepaku (kluczowe zakłady przemysłu tłuszczowego) wyznaczają minimalną cenę skupu rzepaku w oparciu o zmieniające się notowania cen tego surowca na paryskiej giełdzie Matif (pomniejszone o kilka-naście euro) i aktualny kurs złotego względem euro.

W 2011 r. skupiono 1323,9 tys. ton rzepaku (o 33,3% mniej niż w 2010 r.), z tego 46,2 tys. ton skupiono w I półroczu ze starych zbiorów i 1277,3 tys. ton w II półroczu z nowych zbiorów. Przeciętna cena skupu (1839,1 zł/tonę) była o 44,0% wyższa niż w roku poprzednim. Nastąpiła poprawa relacji cen rzepak :

pszenica, co spowodowało wzrost zasiewów rzepaku ozimego pod zbiory w 2012 r. W sierpniu, tj. w okresie podejmowania decyzji produkcyjnych o zasiewach rzepaku, relacja ta kształtowała się na poziomie 2,46 : 1, wobec 1,96 : 1 przed rokiem i 1,38 : 1 przed dwoma latami.

Przewiduje się, iż rosnąca na świecie konkurencja o surowce rolne, w tym surowce oleiste, pomiędzy sektorem spożywczym i biopaliwowym, będzie przyczyniała się do utrzymywania ich cen na wysokim poziomie. Na zahamowanie wzrostu cen surowców rolnych w najbliższych latach może głównie wpłynąć duże prawdopodobieństwo pogłębienia się światowego kryzysu gospodarczego.

Tabela 3

Ceny skupu rzepaku i pszenicy (w zł/t) — *Prices of industrial rapeseed and wheat (in zł/t)*

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011 ^a
Rzepak przemysłowy <i>Industrial rapeseed</i>	773,3	934,4	958,6	1267,7	1082,4	1277,6	1839,1
Pszenica — <i>Wheat</i>	366,9	447,6	699,6	642,4	482,6	599,3	821,1
<i>Relacje cen rzepak : pszenica — Ratio of prices of rapeseed to wheat</i>							
VII	2,05	2,31	1,72	1,85	1,94	2,30	2,07
VIII	2,26	2,13	1,41	2,18	2,38	1,96	2,46
IX	2,27	1,90	1,26	2,42	2,33	1,89	2,45
III kwartał — <i>III quarter</i>	2,19	2,04	1,34	2,21	2,22	1,94	2,38
rok — <i>year</i>	2,11	2,09	1,37	1,97	2,24	2,13	2,24

^a Dane nieostateczne — *Incomplete data*

Źródło: dane GUS — *Source: Central Statistical Office data*

Dalszy spadek produkcji olejów roślinnych, wzrost produkcji margaryn

Dynamiczny rozwój produkcji oleju rzepakowego, który nastąpił po integracji Polski z Unią Europejską, w latach 2010–2011 został zahamowany z powodu dużego spadku zbiorów rzepaku w tym czasie. Szacuje się, że przemysł tłuszczowy w 2011 r. wyprodukował 790 tys. ton oleju rzepakowego surowego (o ponad 3% mniej niż w roku poprzednim i o ponad 10% mniej niż przed dwoma latami), z tego 610 tys. ton poddał rafinacji (o 1% mniej niż przed rokiem). Zwiększył natomiast produkcję margaryn (wzrost o 5% do 410 tys. ton), ze względu na utrzymujący się wysoki popyt eksportowy na tę grupę produktów.

W 2011 r. nastąpiło dalsze wyraźne pogorszenie wyników finansowych przemysłu tłuszczowego. Sektor nie generował zysków (rentowność brutto i netto wyniosła odpowiednio -0,23 i -0,51). Wskaźnik bieżącej płynności finansowej

zmałał (z 1,38 do 1,07) i ukształtował się poniżej średniej dla całej branży spożywczej (1,37). Wzrosły jednak znacząco nakłady inwestycyjne (o 80% do 137 mln zł) i stopa inwestowania (z 0,75 do 1,24).

Tabela 4

Produkcja tłuszczów roślinnych (w tys. ton) — *Production of vegetable fats (in thousand tonnes)*

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011 ^a
Olej rzepakowy surowy <i>Crude rapeseed oil</i>	520,1	600,4	633,1	713,0	882,6	817,5	790,0
Oleje rafinowane ogółem <i>Total refined vegetable oils</i>	427,4	452,1	502,6	640,8	665,3	631,4	628,0
z tego: — <i>of which:</i>							
Olej rzepakowy — <i>Rapeseed oil</i>	386,5	378,1	444,4	605,9	633,5	617,6	610,0
Olej sojowy — <i>Soybean oil</i>	15,1	21,4	9,2	15,5	9,5	0,3	4,0
Olej słonecznikowy — <i>Sunflower seed oil</i>	25,8	52,6	49,0	19,4	22,3	13,5	14,0
Margaryny — <i>Margarine</i>	347,8	345,4	345,1	341,2	363,0	389,8	410,0

^a Dane nieostateczne — *Incomplete data*

Źródło: dane GUS — *Source: Central Statistical Office data*

Duży wzrost cen detalicznych tłuszczów roślinnych

Ceny detaliczne tłuszczów roślinnych w 2011 r. dynamicznie rosły, z uwagi na bardzo duży wzrost cen surowców dla przemysłu tłuszczowego (krajowego rzepaku oraz olejów z importu). Niewielki ich spadek miał miejsce tylko w grudniu. Średnioroczny wzrost cen tłuszczów roślinnych (7,3%) był znacznie większy niż przed rokiem (0,6%) i przekroczył wzrost cen całej żywności łącznie z napojami bezalkoholowymi (5,4%). W grupie tłuszczów roślinnych bardziej podrożały oleje roślinne (9,0%) niż margaryny (6,9%).

Niewielki wzrost spożycia tłuszczów roślinnych

Szacuje się, iż konsumpcja tłuszczów roślinnych według bilansów w 2011 r. wyniosła 21,9 kg w przeliczeniu na 1 mieszkańca i była o 1,9% wyższa niż w roku poprzednim. Przy stabilizacji bezpośredniego spożycia tłuszczów roślinnych w gospodarstwach domowych nastąpił dalszy wzrost ich zużycia w przemyśle spożywczym i gastronomii. Podobnych tendencji można oczekiwać w następnych latach (tab. 6).

Tabela 5

Wskaźniki cen detalicznych (w %) — *Retail price indices (in %)*

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011 ^a
Towary i usługi konsumpcyjne <i>Consumer goods and services</i>	102,1	101,0	102,5	104,2	103,5	102,6	104,3
Żywność i napoje bezalkoholowe <i>Food and non-alcoholic beverages</i>	102,1	100,6	104,9	106,1	104,1	102,7	105,4
Tłuszcze ogółem — <i>Total fats</i>	102,2	97,6	104,6	110,5	101,8	105,5	107,6
Tłuszcze zwierzęce — <i>Animal fats</i>	104,4	95,6	106,0	106,1	100,8	111,5	108,0
masło — <i>butter</i>	103,1	97,1	107,9	104,5	96,9	115,0	108,3
tłuszcze zwierzęce surowe i topione <i>rough and melted animal fats</i>	110,1	89,1	97,7	114,6	119,2	96,0	106,3
Tłuszcze roślinne — <i>Vegetable fats</i>	100,0	99,6	103,2	114,7	102,6	100,6	107,3
margaryna i inne tłuszcze roślinne <i>margarine and other vegetable fats</i>	100,5	99,5	103,8	111,8	101,6	102,8	106,9
oleje roślinne — <i>vegetable oils</i>	98,8	98,9	102,4	120,5	104,2	97,8	109,0

^a Dane nieostateczne — *Incomplete data*Źródło: dane GUS — *Source: Central Statistical Office data*

Tabela 6

Spożycie tłuszczów w kg na 1 mieszkańca — *Consumption of fats in kg per capita*

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011 ^a
Tłuszcze ogółem — <i>Total fats</i>	30,5	30,4	31,1	31,5	31,8	32,2	32,2
Tłuszcze zwierzęce — <i>Animal fats</i>	10,8	10,4	10,7	10,7	10,7	10,7	10,3
masło — <i>butter</i>	4,2	4,3	4,2	4,3	4,7	4,4	4,2
tłuszcze zwierzęce surowe i topione <i>rough and melted animal fats</i>	6,6	6,1	6,5	6,4	6,0	6,3	6,1
Tłuszcze roślinne — <i>Vegetable fats</i> ^b	19,7	20,0	20,4	20,8	21,1	21,5	21,9
Udział tłuszczów roślinnych w spożyciu tłuszczów ogółem (%) <i>Vegetable fats/Total fats (%)</i>	64,6	65,8	65,6	66,6	66,7	66,8	68,0

^a Dane nieostateczne — *Incomplete data*^b Szacunek własny — *Authors estimates*Źródło: dane GUS — *Source: Central Statistical Office data*

Pogorszenie wyników handlu zagranicznego surowcami i produktami olejnymi

Wyniki handlu zagranicznego olejnymi w 2011 r. pogorszyły się. Wzrósł znacząco import surowców i produktów olejnych, a ich eksport zmalał w wyniku spadku produkcji i przetwórstwa rzepaku. Większy był tylko wywóz margaryn. Transakcje handlowe odbywały się po bardzo wysokich cenach, co dodatkowo powiększało różnicę między wartością importu a eksportu.

Ujemne saldo handlu zagranicznego surowcami i produktami olejnymi w 2011 r. wyniosło 1150 mln EUR i było aż o 59% większe niż w 2010 roku. Wydatki na import olejnych (1649 mln EUR) zwiększyły się o 31%, a wpływy z ich eksportu (499 mln EUR) zmalały o 7%.

Tabela 7

Eksport surowców i produktów olejnych — *Export of oilseeds*

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011 ^a
tys. ton — <i>thousand tonnes</i>							
Nasiona oleiste — <i>Oilseeds</i>	199,9	161,5	531,2	261,9	325,2	421,9	145,2
w tym: rzepak — <i>of which: rapeseed</i>	190,2	150,9	521,3	252,9	316,1	413,1	133,1
Oleje roślinne — <i>Vegetable oils</i>	117,3	198,1	262,8	186,9	210,0	247,1	177,8
w tym: rzepakowy — <i>of which: rapeseed oil</i>	113,3	185,8	250,7	164,4	182,9	231,5	162,2
Margaryna — <i>Margarine</i>	34,5	40,7	63,6	84,6	88,9	118,4	129,2
Śruty oleiste — <i>Oilmeals</i>	326,9	401,0	431,1	520,4	610,5	669,2	488,9
w tym: rzepakowa — <i>of which: rapeseed meal</i>	326,0	393,0	397,5	482,3	551,3	627,2	423,9
mln EUR — <i>mln EUR</i>							
Nasiona oleiste — <i>Oilseeds</i>	43,9	44,0	141,8	108,5	97,0	138,0	69,4
Oleje roślinne — <i>Vegetable oils</i>	68,4	128,1	175,0	182,0	149,3	183,3	184,1
Margaryna — <i>Margarine</i>	26,7	35,4	57,1	98,0	88,5	111,3	143,0
Śruty oleiste — <i>Oilmeals</i>	33,0	41,5	55,9	87,9	97,3	105,6	102,5
Razem — <i>Total</i>	172,0	248,9	429,7	476,5	432,1	538,2	499,0

^a Dane nieostateczne — *Incomplete data*

Źródło: dane GUS — *Source: Central Statistical Office data*

W 2011 r. wywieziono: 133 tys. ton rzepaku (o 68% mniej niż w 2010 r.), 162 tys. ton oleju rzepakowego (o 30% mniej), 424 tys. ton śruty rzepakowej (o 32% mniej) i 129 tys. ton margaryn (o 9% więcej). Przywieziono: 2940 tys. ton śrut oleistych (o 11% więcej niż w 2010 r.), 510 tys. ton olejów roślinnych (o 33% więcej), w tym 84 tys. ton oleju rzepakowego (ponad dwukrotnie więcej), 548 tys. ton nasion oleistych (o 49% więcej), w tym 409 tys. ton rzepaku (o 71% więcej) oraz 74 tys. ton margaryn (o 11% więcej).

W strukturze geograficznej handlu zagranicznego surowcami i produktami oleistych nie odnotowano znaczących zmian. Największym odbiorcą polskiego rzepaku i produktów jego przetwórstwa, tj. oleju i śruty rzepakowej, a także margaryn pozostały kraje UE-27, w tym przede wszystkim Niemcy. Kraje UE-27 pozostały też dla Polski największym rynkiem zakupu margaryn oraz dużym rynkiem zakupu olejów roślinnych i nasion oleistych. Zakupu śrut oleistych Polska dokonała, tak jak w ostatnich latach, głównie w krajach trzecich, w tym przede wszystkim w Argentynie.

Tabela 8

Import surowców i produktów oleistych — *Import of oilseeds*

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011 ^a
tys. ton — <i>thousand tonnes</i>							
Nasiona oleiste — <i>Oilseeds</i> w tym: rzepak <i>of which: rapeseed</i>	138,3 38,7	237,1 123,5	155,4 43,7	429,7 315,3	474,0 364,6	369,0 239,0	548,3 408,9
Oleje roślinne — <i>Vegetable oils</i> w tym: olej rzepakowy <i>of which: rapeseed oil</i>	290,6 17,6	430,2 8,7	382,3 15,8	421,4 54,2	362,2 30,2	384,3 39,5	509,7 83,7
Margaryna — <i>Margarine</i>	21,9	25,3	32,4	48,6	46,0	66,6	74,0
Śruty oleiste — <i>Oilmeals</i> w tym: śruta rzepakowa <i>of which: rapeseed meal</i>	1976,4 3,4	2117,7 10,2	2133,4 7,5	2008,3 10,4	2274,4 9,8	2653,2 13,7	2939,9 15,3
mln EUR (<i>mln EUR</i>)							
Nasiona oleiste — <i>Oilseeds</i>	70,8	102,6	94,6	230,5	181,8	181,7	314,6
Oleje roślinne — <i>Vegetable oils</i>	165,3	244,6	265,2	399,4	266,6	329,9	518,4
Margaryna — <i>Margarine</i>	18,5	23,2	29,6	51,7	52,3	73,7	99,9
Śruty oleiste — <i>Oilmeals</i>	379,7	387,0	458,4	585,1	582,2	675,6	715,7
Razem — <i>Total</i>	634,3	757,4	847,8	1266,7	1082,9	1260,9	1648,6

^a Dane nieostateczne — *Incomplete data*

Źródło: dane GUS — *Source: Central Statistical Office data*

Wnioski

1. Wejście Polski do Unii Europejskiej i polityka Unii w zakresie biopaliw i energii odnawialnej przyczyniła się zarówno do rozwoju produkcji, jak i przetwórstwa, a także handlu rzepakami i produktami jego przerobu.
2. Zbiory rzepaku w Polsce w 2011 r. obniżyły się. Na krajowym i europejskim rynku wystąpiła duża przewaga popytu nad podażą rzepaku i w ślad za tym jego ceny znacząco wzrosły.
3. Bardzo wysokie ceny skupu w 2011 r. i wydatna poprawa relacji cen rzepak : pszenica przyczyniły się do wzrostu zasiewów rzepaku ozimego.
4. W najbliższych latach czynnikiem decydującym o dalszym rozwoju produkcji rzepaku i branży olejarskiej będzie przede wszystkim wzrost zapotrzebowania rynku krajowego na olej rzepakowy używany w produkcji biopaliw.
5. Rosnąca na świecie konkurencja o surowce rolne, w tym surowce oleiste, pomiędzy sektorem spożywczym i biopaliwowym, będzie nadal przyczyniała się do utrzymywania ich cen na wysokim poziomie. Na zahamowanie wzrostu cen surowców rolnych w najbliższych latach może wpłynąć głównie duże prawdopodobieństwo pogłębienia się światowego kryzysu gospodarczego.

Conclusions

1. Poland's accession to the European Union and the EU policy concerning the production of bio-fuels and renewable energy have contributed to the growth in production processing and trade in rapeseed and its products.
2. Rape crops in Poland decreased in 2011. The domestic and European market showed a significant prevalence of the demand over the supply of rape, as a result of which its prices grew considerably.
3. The very high buying-in prices in 2011 and considerable improvement in the ratio of rapeseed : wheat prices contributed to an increase in the sowing of winter rape.
4. In the next years growing demand for rapeseed oil for biodiesel production will be the major factor determining further growth of rapeseed production and the crushing sector in the country.
5. The increasing competition on the global markets, in terms of agricultural raw materials, including oil seeds, between the food and bio-fuel sector is likely to contribute to keeping their prices at high levels. Only the deepening of the global economic crisis may act as the major factor causing the slowdown in the price growth of agricultural raw materials.